

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston asiantuntijalausuntopyyntö 11.10.2021

Pohjois-Savon ELY-keskuksen lausunto Hallituksen esitykseen valtion talousarvioksi vuodelle 2022, teema: Väyläverkon kehittämis- ja kunnossapitohankkeet alueiden näkökulmasta sekä liikennepoliittisen selonteon (=Liikenne 12 -suunnitelman) toimeenpanon til

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on pyytänyt Pohjois-Savon ELY-keskukselta kirjallista asiantuntijalausuntoa väyläverkon kehittämis- ja kunnossa-pitohankkeista alueiden näkökulmasta, sekä liikennepoliittisen selonteon (Liikenne 12 -suunnitelma) toimeenpanon tilanteesta.

Perusväylänpito

Pohjois-Savon ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuuri -vastuualueen toimialue kattaa Itä-Suomen eli Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Etelä-Savon. Alueella on noin 16 000 km eli 20,5 % Suomen maanteistä.

Perusväylänpidon riittävä rahoitustaso on olennaisen tärkeä Itä-Suomen liikennejärjestelmän toiminnan turvaamiseksi. ELY-keskukselle tehtäviinsä osoitetusta perusväylänpidon momentin rahoituksesta merkittävä osa tarvitaan ja käytetään maantiestön päivittäiseen liikennöitävyyden varmistamiseen. Sen sijaan korjauksiin ei riitä tarpeisiin nähden riittävästi rahoitusta ja myös mahdollisuudet maantiestön palvelutasoa nostavien rakennushankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen ovat kovin vähäiset.

Sorapintaista maanteitä ELY-keskuksen toimialueella on noin 7 600 km, mikä on noin 28 % kaikista Suomen sorapintaista maanteistä. Sorateiden rakenteellinen kunto on heikentynyt ja korjausvelka lisääntynyt 2000-luvulla. Korjausvelan lisääntyminen hankaloittaa päivittäistä sorateiden hoitotyötä mm. puutteellisten kulutuskerrosten takia.

Maanteiden hoitourakoihin sisällytettyihin sorateiden ylläpitoluontoihin rakenteellisiin korjaustöihin on voitu osoittaa vain vähän rahoitusta ja työt on jouduttu kohdentamaan lähestulkoon pelkästään akuuttien ongelmien korjaamiseen. Sorateiden suunnitelmallista rakenteellista parantamista ei käytännössä pystytäkään toteuttamaan. Suunnitelmallinen korjausvelan vähentäminen edesauttaisi myös päivittäisten hoitotöiden tekemistä ja urakoiden laatuvaatimusten toteutumista. Myös kelirikkokauden ongelmia ja rajoituksia pystyttäisiin ehkäisemään ja vähentämään.

26.10.2021

Päällystettyjä maanteitä ELY-keskuksen toimialueella on noin 8 400 km, eli noin 16,5 % koko Suomen päällystetyistä maanteista. Päällystetystä verkostamme on Väyläviraston kuntokriteereiden perusteella luokiteltu huonokuntoiseksi noin 1 200 km, eli on noin 14 %. Valtaosa huonokuntoisista päällysteistä on seutu- ja yhdystieverkolla. Näiden teiden huonokuntoisuus on seurausta päällysteen korkeasta iästä; vuonna 2001 seutu- ja yhdysteiden päällystyspituudesta yli 20 vuotta vanhaa oli noin 3 %, kun vuonna 2018 osuus oli jo 43 %.

Päällystettyjen maanteiden kunnon hallinnassa ensisijainen ja perusteltu tavoite on varmistaa päätiestön ja muiden vilkkaimpien yhteyksien kunto. Tämä tavoite onkin pystytty saavuttamaan varsin hyvin. Samaan aikaan rahoitusta on jäänyt perin niukalti kohdennettavaksi vähemmän vilkkaan maantieverkon päällysteiden kunnostukseen. Siksi seutu- ja yhdystieverkolla päällysteiden keski-ikä on kasvanut merkittävästi viimeisimmän kahden vuosikymmenen aikana. Näiden teiden päällysteistä yli puolet on elinkaarensa lopussa. Lähivuosina seutu- ja yhdystieverkon huonokuntoisten päällysteiden määrän ennakoidaan valitettavasti kasvavan edelleen, ellei niiden korjauksiin ja uudelleen päällystämisiin pystytä kohdistamaan aikaisempaa enempää rahoitusta.

Yhteiskunnan toimintojen kannalta maanteiden ja muidenkin teiden kunto tulisi pystymään riittävän hyvänä ”kannolta satamaan”. Valtaosa perustuotannon (maito, liha, vilja, puu jne.) kuljetuksista alkaa soratiestöltä ja hiljaisemmalta päällystetyltä tiestöltä. Muutaman viime vuoden aikana hiljaisemman tieverkon korjausvelan kasvua on saatu hidastettua, vuonna 2020 huonokuntoisten määrä jopa pystyttiin vähentämään kiitos perusväylänpidon lisärahoituksen (hallitusohjelman korotus ja koronaelytys). Seuraavien vuosien rahoituskehysten valossa lähivuosien niiden kunnon kehittymisnäkömät aiheuttavat kuitenkin huolta.

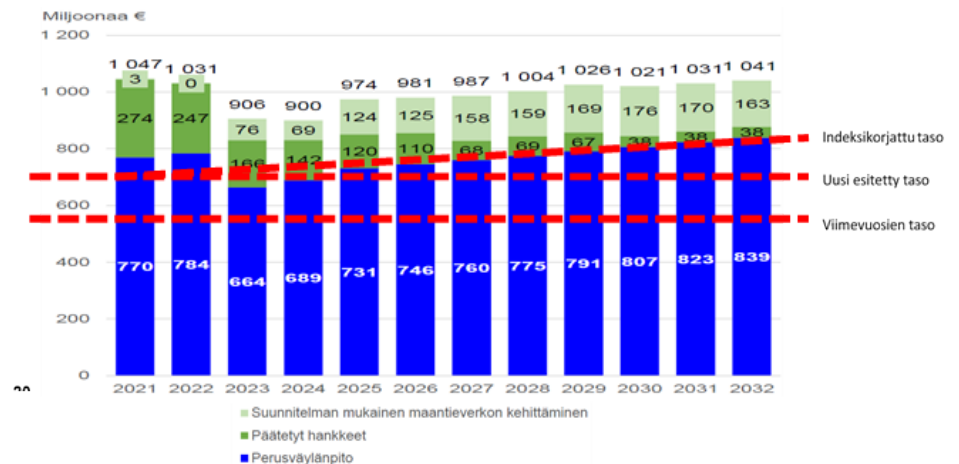
Myös väylänpidon kustannustehokkuuden näkökulmasta ennakoivat ja riittävän aikaisessa vaiheessa tehdyt kunnossapitotoimet olisivat tavoittelemisen arvoisia. Huonoon kuntoon ehtineiden teiden kunnostaminen maksaa aikanaan huomattavasti enemmän kuin niiden jatkuva määrätietoinen ylläpito.

Yhteiskunnan kehittyessä tulee myös tarpeita kehittää paikallista väyläverkkoa, liittymiä sekä jalankulun ja pyöräilyn yhteyksiä. Tähän maantienpitäjällä on viime vuosina ollut valitettavan vähän mahdollisuuksia. Lähes ainoita keinoja näiden tärkeiden hankkeiden toteutukseen ovat olleet kuntien ja muiden toimijoiden merkittävä rahallinen osallistuminen ja hankekohtainen erillirahoitus.

Liikenne 12 -suunnitelmasta ja sen toimeenpanosta

Riittävän rahoitustason turvaaminen on tärkein yksittäinen tavoite Suomen tiestön liikennöitävyyden turvaamisessa. Liikenne 12 -suunnitelmassa rahoitustasoa esitetäänkin nostettavaksi verrattuna 2010-luvun rahoitustasoon. Lisäksi on esitetty perusväylänpidon rahoitukseen indeksikorjausta.

26.10.2021

Kuva 1. Liikenne 12 -suunnitelma mukainen maanteiden rahoitus 2021-2032. Luvuissa ei ole otettu huomioon kevään 2021 kehysriihessä päätettyä 110 M€ leikkausta. Punaiset katkoviivat kuvastavat maanteiden perusväylänpidon rahoitustasoon esitetyn korotuksen suuruusluokkaa verrattuna 2010-luvun rahoitustasoon.

Toteutuessaan nämä voivat osaltaan tukea maanteiden määrätietoisien korjausvelan vähentämistavoitteen toteuttamista, jos perusväylänpidon rahoituksesta riittävä osuus voidaan kohdentaa maantieverkon korjauksiin ja kunnostuksiin. Lähivuosina lisähaastetta aiheuttaa ennakoitu rahoituksen notkahdus vuosina 2023 ja 2024.

Maantieverkon kehittämishankkeisiin esitetyn rahoituksen lähivuosien kehyksestä merkittävä osa on sidottu jo käynnissä oleviin tai päätettyihin hankkeisiin. Sitomattomasta kehyksestä ei pystytä vastaamaan läheskään kaikkiin tarpeisiin. Kuten Väyläviraston laatiman valtion väyläverkon vuosien 2022–2029 investointiohjelmaluonnoksen lausuntokierros osoittaa, tärkeitä ja perusteltuja väyläverkon kehittämishanke-ehdokkaista on runsaasti ja joka puolella Suomea. Niiden toteuttamiseksi tarvittaisiin Budjettirahoituksen rinnalle myös muita merkittäviä rahoituslähteitä.

Itä-Suomen toimijoiden yhteisesti kiireellisimmäksi nostama alueen maantieverkon kehittämishanke on valtatie 5 Leppävirta-Kuopio. Toteutuessaan hankkeen vaikutukset heijastuvat Pohjois-Savoa laajemmalle parantaen myös pohjoisemman Suomen saavutettavuutta ja vahvistaen koko maan kilpailukykyä. Väylähankkeiden kannattavuuden arvioinnissa ja myös niiden vaikutusten keskinäisessä vertailussa käytettävien sinänsä tarpeellisen menetelmien ohella tämäntyyppisten välitöntä vaikutusalueitaan laajemmin yhteiskuntaa hyödyttävien investointien vaikutuksia tulisi tarkastella perinteisiä kannattavuustarkasteluja laajakattaisemmin. Suunnitelmavalmiuden puolesta hankkeen käynnistäminen on mahdollista vuonna 2023.

Valtion väyläverkon investointiohjelmaluonnoksessa vuosille 2022–2029 esitetään kehittämishankkeiden lisäksi myös käynnistettäviä perusväylänpidon investointeja. Pohjois-Savon ELY-keskuksen alueelta investointiohjelmaluonnoksessa on 7 perusväylänpidon parantamishanketta,

26.10.2021

joissa valtion rahoitusosuus on yhteensä 16,3 M€. Vuonna 2022 ELY-keskus ennakoi rahoituksensa mahdollistavan näistä kahden käynnistämisen: maantien 479 kunnostaminen ja valtatie 5 liikenneturvallisuustoimenpiteiden jatkaminen Siilinjärven ja Pöljän välillä.

Lopuksi

Väylävirastolla ja ELY-keskuksilla on maamme paras asiantuntijaosaaminen maanteiden pidon tarpeiden arviointiin, vaikuttavimpien toimienpiteiden määrittelemiseen sekä niiden kohdentamiseen siten, että käytettävälle rahalle saadaan mahdollisimman hyvä vastine. Tämän työn tueksi tarvitaan lisäksi riittävästi ajantasaista tietoa mm. yhteiskunnan ja sen eri toimijoiden liikenteellisistä tarpeista, maanteiden kunnosta, tiepitotehtävään osoitettavasta rahoituksesta sekä kaikkien edellisen riittävistä kehitysnäkymistä vuosiksi eteenpäin. Ja luonnollisesti tarvitaan myös yhteiskunnan ja toimeksiantajien asettamat tavoitteet.

Johtaja

Tommi Huttunen

Jakelu

Kaisa Iso-Sipilä / Eduskunta

Tiedoksi

POS ELY: Mirko Juppi, Timo Järvinen, Terhi Nissinen, Kimmo Tiikkainen